

Хрінники
Демидівський район
Рівненська область

Точних даних про те, коли засноване село Хрінники немає. Очевидно, поселення існувало давно. Просторові масштаби поселення, велика кількість житлових будівель, їх значні розміри і своєрідний характер речового комплексу дозволяють припустити, що поселення у Хрінниках було великим торгово-економічним, можливо і політичним центром готських общин на Волині. Такому становищу поселення сприяло його вигідне природне розташування на високому, зручному березі річки Стир, що був ефективною шляховою артерією.

З 1545 року датуються перші відомості про село Хрінники. В 1545 році була поміщений Греницка, в 1569 році Михайло Хреницький, ще пізніше – Іван Хрінницький-Луцький земський суддя. Такі відомості маємо з архіву: «В 1616 році говориться, що «його милість пан Іван Хрінницький, суддя земський Луцький. На великому шляху на р.Стир в маєтку своєму спадковому Хрінниках для переїзду міст збудував. Міст той постійної направи потребує, тому просить милості короля з канцелярії гроші виділити на направу того моста». Очевидно, що на територію села не раз нападали чужоземні загарбники, тому що є багато знахідок старовинних речей, особливо монет різних країн.

Село Хрінники під владою панської Польщі. За часів панської Польщі в селі була створена підпільна організація, яка проводила активну боротьбу за визволення Західної України і за воз'єднання із Східною Україною. Членами КПЗУ були жителі с. Хрінники Григорій Мулько, Базилій Піддубний, Ян Ковальчук, Лукаш Буковський, Петро Луцюк. 17 вересня 1939 року на основі пакту Молотова-Ріббентропа Червона армія вступила на територію Західної України. У жовтні 1939 року були створені перші органи радянської влади. У Хрінниках було відкрито клуб, бібліотеку, сільмаг, діти стали вчитися на рідній мові. В 1940 році в Хрінниках організувався колгосп «Червона зірка», головою якого був Кубович Юхим Якович. Була створена комсомольська організація.

24 червня 1941 року фашисти окупували село. Окупаційною владою було введено надзвичайний стан, який обмежував свободу пересування населення, встановлював комендантську годину. Вводилась карткова система. Селяни були зобов'язані здавати поставки продуктів.

Впродовж 1942 року в краї наростала активність радянських партизан. В листопаді 1942 р. через Хрінники пройшли з'єднання С. А. Ковпака, О. М. Сабура, загін І. П. Федорова. У червні-серпні 1943 р. майже над усім Дубенським районом встановлюється влада УПА.

20 березня 1944 року село Хрінники було звільнено від фашистських загарбників частинами 1-ї гвардійської кавалерійської дивізії у взаємодії з 10-м і 26-м Гвардійськими стрілковими полками. Мужньо боролися з фашистами такі жителі села як Мулько Никон, Буйвол Петро, Черешня Павло, Казмірчук Микола, Клепач Олексій.

В результаті 10-літньої роботи Волинської археологічної експедиції під керівництвом доктора історичних наук Д. Н. Козака здобуто унікальні документи з давньої історії краю. Досліджено кілька об'єктів енеоліту-бронзи, 26 об'єктів ранньозалізного часу, 16 споруд поморсько-кльошової культури, 11 житлових та господарських споруд зубрицької культури, 22 житла та 25 господарських об'єктів вельбарської культури, 9 жител культури Луки-Райковецької, біля 50 об'єктів періоду Київської Русі – усього більше 150 об'єктів різних епох.

У Хрінницькому лісі росте «дуб-велетень», якому понад 550 років. Дуб-велетень виділяється своєю могутністю, має висоту більше 30 м., діаметр близько 2 м. Його крона розкидиста та життєздатна. Дуб-велетень росте у розрідженому дубовому насадженні штучного походження віком 220 років. Дубово-грабові ліси, які нині оточують дуб-велетень, характеризуються двоярусним деревостаном. Перший ярус утворює дуб віком

60-70 років, є окремі дуби віком більше 100 років. Другий ярус утворює граб. У трав'яному покриві переважає підмаренник запашний та яглиця звичайна. Трапляються щитники чоловічий та шартрський, воронець колосистий, веснівка дволиста, копитняк європейський. Дуб огорожений, підтримується у належному стані. Кажуть під цим дубом відпочивав та радився зі своїми воїнами Богдан Хмельницький. Існують перекази, що зупинялися біля цього дуба Петро I, Катерина II, і біля могутнього дуба присипала земля дві могили. Коріння його становить майже чверть усієї маси дерева. Воно займає велику площу, проникає на велику глибину, досягає водоносних шарів ґрунту.

Орнітологічний заказник державного значення «Хрінники», де гніздується сіра чапля. Приліт відбувається у третій декаді березня. Чаплі гніздяться окремими парами або колоніями. У хрінницькому лісі знаходиться єдина колонія сірих чапель в Україні. Заповідне болотяне урочище «Маївка». Територія урочища зі сходу обмежується річкою Стир, яка в цьому місці має меридіальний характер. Заповідне урочище створене для збереження водно-болотних комплексів заплави р. Стир. Тут трапляються пальчатокорінник м'ясо червоний (Червона книга України), родовик лікарський, болотне різноманіття.

Урочище Рейзя.

Мало кому відомо, чому таким незнайомим словом названі ці місця. З давніх давен на краю лісу гордо височить на пагорбі і не піддається жодній силі понівечений пам'ятник. Це свідок історії, правда, німий. Але люди з поколінь в покоління передавали перекази про створення цього пам'ятника. До нас дійшло три.

Старожили розповідають про те, що «Рейзя» походить від слова «різня».

Справа в тому, що на цьому місці колись шість козаків хотіли виманити пана Чацького з його маєтку, який був розташований неподалік. Коли той замітив, що козаків небагато, пішов разом з вартою на них. Але біля лісу, у долині, на них чекала козацька засідка. Саме тут варту та пана Чацького порізали, а над їхньою могилою насипали курган і поставили пам'ятник.

Легенда друга. Неподалік пам'ятника б'є джерело, яке славиться у Хрінниках не лише прохолодною та чистою водою, воно живе в легендах. В одного магната була дочка, яка тяжко хворіла. Якось по дорозі їй зустрілося джерело. Коли дівчина напилася і вмилає джерельною водою, сталося диво – вона стала здоровою. Пан з тієї радості оголосив джерело святим і побудував пам'ятник. З тих пір сюди приходило багато людей з усіх усюд, щоб напитись цілющої води. Пізніше єврейка Рейзя неподалік джерела вирішила побудувати корчму. Її прибутки були великі і за короткий час вона зуміла розбагатіти. Легенда третя. Найбільш достовірною є легенда про українських дівчат-полонянок, яких зібрали татари з навколишніх сіл і вели на невільницькі ринки. По дорозі дівчата чинили опір. Але звільнитися не вдалося. Покарання було надзвичайно жорстоким. Дівчат живцем закопали і насипали пагорб. Довгий час було чути крики і стогін.

Відомі особистості, народні умільці, майстри декоративно-ужиткового мистецтва: Клячук Ігор Миколайович викладач у Кам'янець-Подільському військовому училищі; Якимюк Семен Григорович, головний ветеринарний лікар Прикарпатського військового округу; Ковальський Володимир Ілліч, лозоплетіння; Юрчук Людмила Володимирівна, вишивка картин.

Населення – 1602 чоловік. Санаторій «Хрінники», Хрінницька ЗОШ I-III ступенів, Дитячий навчальний заклад «Сонечко», Хрінницький будинок культури, Хрінницька публічно-шкільна бібліотека, амбулаторія сімейної медицини.

Давні землероби Волині (пам'ятки археології на Хрінницькому водоймищі) / Д. Козак, Б. Прищепа, В. Шкоропад ; НАН України, Ін-т археології. – К., 2004. – 300 с. : іл.
Історія міст і сіл Української РСР. Ровенська область. – К. : гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973. – С. 430.

Ткач В. Нова знахідка кістяної бляхи – пряжки доби бронзи на Волині / В. Ткач // Нариси культури давньої Волині / за заг. ред. Г. Охріменка. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – С. 422.

Бабінець А. Дуб-велет і його нащадки / А. Бабінець // Вільне слово. – 2010. – №56 (29 лип.). – С. 1, 5.

Коваль П. Легенда урочища "Рейзя" / П. Коваль // Духовна нива. – 2004. – № 10 (жовт.). – С. 7.

Майдан Н. Хрінники / Н. Майдан // Вісник Демидівщини. – 2012. – № 17 (27 квіт.). – С. 6.

Майдан Н. Хрінники / Н. Майдан // Вісник Демидівщини. – 2012. – № 18 (4 трав.). – С. 6.

Майдан Н. Хрінники / Н. Майдан // Вісник Демидівщини. – 2012. – № 19 (11 трав.). – С. 6.

Майдан Н. Хрінники / Н. Майдан // Вісник Демидівщини. – 2012. – № 21 (25 трав.). – С. 6.

Майдан Н. Хрінники / Н. Майдан // Вісник Демидівщини. – 2012. – № 22 (1 черв.). – С. 6.

Майдан Н. Хрінники / Н. Майдан // Вісник Демидівщини. – 2012. – № 23 (8 черв.). – С. 6.

Мулько Л. Унікальна знахідка цього року – жертovníк / Л. Мулько // Вісник Демидівщини. – 2009. – № 63/64 (14 серп.). – С. 2.

Поровчук В. На Рівненщині знайдено унікальну археологічну пам'ятку / В. Поровчук // Волинь. – 2005. – № 32 (12 серп.). – С. 7.

Цимбалюк Є. До 550-літнього дуба, під яким Богдан Хмельницький проводив військову нараду, невблаганно підкрадається старість / Є. Цимбалюк // Зелені шати. – 2005. – № 17 (28 черв.). – С. 3.

Цимбалюк Є. 550-літній дуб Богдана Хмельницького потрапив у список унікальних дерев, які вже слід не тільки берегти, але й рятувати / Є. Цимбалюк // Вільне слово. – 2009. – № 73 (13 жовт.). – С. 7.

Цимбалюк Є. У Хрінниках археологи знайшли голову, яку згубив древньоримський ідол / Є. Цимбалюк // Вільне слово. – 2005. – № 59 (9 серп.). – С. 8.

Цимбалюк Є. У Хрінниках археологи знайшли жертovníк / Є. Цимбалюк // Вільне слово. – 2009. – № 58 (18 серп.). – С. 2, 8.

Цимбалюк Є. Хрінницьке джерело, яке колись зцілило панську доньку, знову забриніло студеною водою / Є. Цимбалюк // Вільне слово. – 2005. – № 41 (31 трав.). – С. 7.

Цимбалюк Є. Хрінницьке джерело, яке колись зцілило панську доньку, знову забриніло студеною водою / Є. Цимбалюк // Зелені шати. – 2005. – № 19 (31 серп.). – С. 3.